

سول کریپکی

قواعد و زبان خصوصی از نظر ویتگنشتاین

ترجمه حمیدرضا محمدی

نشرنی

سرشناسه: کریپکی، ساول. ۱۹۴۰ - م. Kripke, Saul A.
 عنوان و نام پدیدآور: قواعد و زبان خصوصی از نظریه‌یستگنشتاین / ساول کریپکی؛
 ترجمه حمیدرضا محمدی.
 مشخصات نشر: تهران، نشر نی، ۱۳۹۶.
 مشخصات ظاهری: ۲۰۲ ص.
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا
 شابک: 978-964-185-539-2

یادداشت: عنوان اصلی: Wittgenstein on Rules and Private
 Language: in Elementary Exposition, 1982
 عنوان دیگر: ویستگنشتاین: قواعد و زبان خصوصی، گزارش مدماتی.
 موضوع: ویستگنشتاین، لودویگ، ۱۸۸۹ — ۱۹۵۱ م. Wittgenstein,
 Ludwig؛ زبان — فلسفه — Language and languages
 Philosophy؛ مسئله زبان خصوصی Private language
 problem.

شناسه افزوده: محمدی، حمیدرضا، ۱۳۷۰ - م. مترجم.
 رده‌بندی کنگره: الف ۱۳۹۶ ۵۴ ۹۴ و/ B۳۳۷۶
 رده‌بندی دیویی: ۱۹۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۴۷۹۱۸۶۴

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

مکتب ناصری

مجموعه نایب و سداوه

نشریات علمی و تحقیقاتی

مکتب ناصری

نشری

قواعد و زبان خصوصی از نظر تفسیر

سول کریپکی

مترجم حمیدرضا محمدی

ویراستار مونا سیف

چاپ اول تهران، ۱۳۹۶

تعداد ۵۰۰ نسخه

چاپ و صحافی پردیس دانش

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً،

به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی)

بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

شابک ۹۷۸ ۹۶۴ ۱۸۵ ۵۳۹ ۲

www.nashreny.com

نشریات

فهرست مطالب

۷	پیش گفتار مترجم
۹	پیش گفتار
۱۳	۱. مقدمه
۱۹	۲. پارادوکس ویتگنشتاینی
۷۹	۳. راه حل و استدلال «زبان خصوصی»
۱۴۹	پی نوشت: ویتگنشتاین و اذهان دیگر
۱۸۹	واژه نامه
۱۹۳	نمایه

پیش‌گفتار مترجم

سول کریپکی، فیلسوف و متفکران برجسته آمریکایی، یکی از خلاق‌ترین و تأثیرگذارترین فیلسوفان قرن بیستم است. اغراق نخواهد بود اگر بگوییم که او چهره فلسفه تحلیلی را در نیمه دوم قرن اخیر تغییر داده است. او با این‌که هیچ‌گاه رشته فلسفه را به‌صورت دانشجویی ادامه نداد، به عنوان استاد فلسفه از دانشگاه پرینستون بازنشسته شد. کریپکی حولات حسی‌ای در فلسفه زبان، منطق ریاضی و فلسفه ذهن به وجود آورد و از این نظر قیام ژرف با ویتگنشتاین دارد. مهم‌ترین خدمتی که کریپکی به فلسفه کرده است، مسکات وی برای منطق موجّهات، نظریات او در کتاب نام‌گذاری و ضرورت، تنوع عدل و همچنین تفسیر خاص او از ویتگنشتاین است. کریپکی در سال ۱۹۸۲ کتاب قواعد و زبان خصوصی از نظر ویتگنشتاین را منتشر کرد و با تفسیری متفاوت از یکی از مهم‌ترین و دشوارفهم‌ترین بخش‌های پژوهش‌های فلسفی ویتگنشتاین (پیروی از قاعده) توجه و جنجال فراوانی در میان فلاسفه تحلیلی برانگیخت. این تفسیر امروزه نیز همچنان جزو مباحث جذاب و کهنه‌نشده در میان ویتگنشتاین‌پژوهان

است. در باب اهمیت این کتاب می‌توان به این نکته اشاره کرد که در درگاه اطلاعات مقالات فیل‌پیپرز (Philpapers) بیش از چهارصد ارجاع به این کتاب وجود دارد. اهمیت تفسیر مطرح‌شده در این کتاب به قدری است که پس از انتشارش نام‌واژه کریپکنشتاین (Kripkenstein) برای فرد خیالی‌ای که از زبان کر بکی به تفسیر پژوهش‌های فلسفی ویتگنشتاین می‌پردازد جعل شده است.

و چند نکته مختصر در باب ترجمه این اثر: در معادل‌گذاری برای اصطلاح‌های فلسفی، تا حد امکان از اصطلاح‌های رایج استفاده کرده‌ام، جز در مواردی که معادل دیگر را دقیق‌تر و مناسب‌تر یافته‌ام. در مواردی نیز برای رفع ابهام و اجمال معادل، افزوده‌هایی را داخل قلاب آورده‌ام. پانوشتهای مؤلف نیز، مانند نسخه اصلی کتاب، ذیل صفحات و با همان ترتیب آمده است و قابل تمیز از افزوده‌ها و توضیحات مترجم است.

آقای دکتر هاشم مروارید زرخانه مؤلف سیف ترجمه حاضر را با متن اصلی مقابله کرده و اصلاح بسیاری از ناخوشایندی‌های مترجم را بر عهده گرفته‌اند. از دقت و لطف ایشان ممنونم. همچنین به همت کامران سجیح بخش‌هایی از ترجمه حاضر از کمک‌های ارزشمند آقای دکتر حسین شیخ‌رحیمی بهره برده‌ام. همکاری مشفقانه ایشان را سپاس می‌گزارم. از دوستان گران‌بهرم یوسف صدیق‌مرام و حسن عرب نیز که در تمامی مراحل ترجمه مرا همراهی کردند تشکر می‌کنم. همچنین از آقای رضا دهقان که کتاب را خواندند و برخی نری‌های مترجم را به راستی آوردند ممنونم.

در آخر لازم می‌دانم از مساعدت جناب آقای دکتر رضایی و انتشارات نی برای امکانی که در اختیار من گذاشتند و کتاب حاضر را به بهترین شکل برای چاپ آماده کردند قدردانی کنم.

پیش‌گفتار

بخش اصلی این کتاب، در میان‌های مختلف در قالب سخنرانی، سلسله سخنرانی و یا سمینار ارائه شده است، «تفسیری مقدماتی» از همان چیزی است که من رشته اصلی در آثار ویتگنشتاین متأخر در فلسفه زبان و فلسفه ریاضی می‌دانم. این موضوع شامل تفسیر من از «استدلال میان خصوصی» هم می‌شود، که به نظرم عمدتاً باید براساس مسئله «پیروی از قاعده» (following a rule) تحلیل شود. پی‌نوشت [پایان کتاب هم] به مسئله دیگری که ویتگنشتاین در مفهوم زبان خصوصی قائل بود می‌پردازد. این موضوع بحث از جنبه‌های نگاه او درباب مسئله اذهان دیگر را هم ایجاب می‌کند. من بر رابطه مستحکم میان فلسفه روان‌شناسی و فلسفه ریاضی ویتگنشتاین متأخر تأکید دارم. از این جهت امید داشتم که پی‌گفتاری هم درباب فلسفه ریاضی بیفزایم، ولی زمان مجال این کار را نداد. از این رو عجالتاً باید به همین مطالب مقدماتی در فلسفه ریاضیات که در متن اصلی آمده است بسنده کرد.

متن پیش‌رو نه شرحی بر فلسفه متأخر ویتگنشتاین است و نه حتی شرحی

بر پژوهش‌های فلسفی. به بسیاری از موضوعات مهم و شناخته‌شده — برای مثال ایده «شبهات خانوادگی» و مفهوم «یقین» — اصلاً اشاره‌ای نشده است. مهم‌تر آن‌که در خود فلسفه ذهن به مسائل بسیاری از جمله دیدگاه ویتگنشتاین درباره نیت، حافظه، رؤیا، و مانند آن چندان توجهی نشده است. امیدوارم که بسیاری از این مباحث به واسطه فهم دیدگاه ویتگنشتاین درباره مسئله اصلی روشن‌تر شوند.

درباره بسیاری از دیدگاه‌های ویتگنشتاین درباره ماهیت احساسات و زبان اساس یا بحث نکرده‌ام یا فقط اشاره‌ای گذرا به آن کرده‌ام. و همان‌طور که در متن بر آن تأکید کرده‌ام، تعمداً از بحث درباره بندهای ۲۴۳ به بعد پژوهش‌ها، که اغلب «استدلال زبان - خصوصی» نامیده می‌شوند اجتناب کرده‌ام. به عقیده من بسیاری از این بندها — مثلاً بند ۲۵۸ به بعد — اگر در پرتو استدلال اصلی ارائه شده در این کتاب خوانده شود، روشن‌تر خواهد شد. با این حال برخی از معضلات تفسیری درباره تعدادی از این بندها — مثلاً بند ۲۶۵ — همچنان به قوت خود باقی خواهند ماند. این بندها حقیقتاً جذابند، اما به عقیده من نباید درباره اهمیت آن‌ها اغراق کرد، چراکه بیانگر نمونه خاصی از یک استدلال بسیار عام‌تر هستند. عموماً مطالب این کتاب را برای فیلسوفان مجرب ارائه کرده‌ام، اما امیدوارم که کلاس‌های مقدماتی درباره ویتگنشتاین نیز بتوانند در کنار مطالب دیگر از این کتاب هم بهره ببرند. در کلاس‌ها و به‌ویژه برای معلم مفید خواهد بود که پارادوکس ویتگنشتاینی را در یک گروه به آزمون بگذارد و ببیند چه راه‌حلی برای آن ارائه می‌شود. منظورم در درجه اول پاسخ‌هایی به این پارادوکس است که ما از یک قاعده پیروی می‌کنیم بدون آن‌که برای آن دلیل یا توجیهی داشته باشیم. منظورم تئوری‌های فلسفی (مانند گرایش‌ها، حالات کیفی و غیره)، که بعدتر درباره آن‌ها بحث خواهد شد، نیست. مهم است که دانشجو مسئله را به‌طور شهودی درک کند، همین‌طور خوانندگانی که می‌خواهند این کتاب را خودشان به‌تنهایی بخوانند. همچنین به دانشجویان توصیه می‌کنم که پژوهش‌ها را در پرتو استدلال مطرح‌شده در این

کتاب (دوباره) بخوانند. این کار بسیار اهمیت دارد، چراکه روش من عمدتاً به جای این‌که متمرکز بر تفسیر یک متن خاص باشد ارائه یک استدلال است، آن‌گونه که در نظر من آمده و برای من ایجاد مسئله‌ای کرده است.

از زمانی که برای نخستین بار با «استدلال زبان خصوصی» و به طور کلی با ویتگنشتاین متأخر مواجه شدم، و از زمانی که اندیشیدن درباره آن را، به شکلی که در این جا شرح می‌دهم، آغاز کردم (۱۹۶۲-۱۹۶۳)، در بحث‌های مربوط به آثار ویتگنشتاین متأخر نوشته‌های او در باب قواعد جایگاه محوری‌تری یافته است. (این بحث در طول این مدت همواره مورد بحث بوده است.) برخی از این مباحث، به ویژه آن‌هایی که پس از سخنرانی من در لندن در آنتریو مطرح شدند، می‌توانند اثر این تفسیر کنونی تلقی شوند؛ اما برخی دیگر، چه آن‌هایی که منتشر شده و چه آن‌هایی که منتشر نشده، می‌توانند مستقل از این تفسیر در نظر گرفته شوند. نکوشیده‌ام از منابعی که به این موضوع مرتبط است نقل قول کنم. شاید به این دلیل که اگر چنین می‌کردم مطمئناً به برخی از کارهای منتشرشده و حتی منتشرنشده اعتنایی نمی‌کردم. به دلایلی که در ادامه، در متن و در پانویس‌ها، ذکر کرده‌ام مجاب شده‌ام که انتشار چیرهایی در این باب همچنان ضروری است. لازم است تأکید کنم که در این نوشته از «تأیید» خودم سخن نمی‌گویم، یا، جز در مواردی معدود و به صورت مختصر، چیزی درباره دیدگاه‌های خودم درباره این مسائل بیان نمی‌کنم. هدف اولیه این کتاب ارائه یک سؤال و استدلال است، نه بررسی انتقادی آن. من در درجه اول می‌توانم، جز در برخی موارد مشخص، به عنوان نماینده‌ای در نظر گرفته شوم که یک استدلال فلسفی مهم را آن‌گونه که در نظرش آمده است ارائه می‌دهد. اگر این کتاب یک نظریه اصلی داشته باشد، آن نظریه این است که استدلال و مسئله شکاکانه ویتگنشتاین مهم و شایسته توجه جدی است. افراد بسیاری از جمله راجرز آلبرتون، جی. ای. ام. انسکم، اروینگ بلاک، مایکل دامت، مارگریت گیلبرت، باربارا هامفریز، تامس نیگل، رابرت نوزیک،

مایکل اسلوت و بری استراود بر این رساله تأثیرگذار بوده‌اند. علاوه بر کنفرانس ویتگنشتاین در شهر لاندن ایالت آنتریو در سال ۱۹۷۶، نسخه‌های گوناگونی از این نوشته را در سخنرانی‌های هاویسون در سال ۱۹۷۷ در دانشگاه کالیفرنیا، برکلی، ارائه کردم؛ همچنین به عنوان سلسله سخنرانی‌هایی در سمینار ویژه‌ای که در سال ۱۹۷۷ در بمف ایالت آلبرتا برگزار شد؛ و در کنفرانس ویتگنشتاین که در سال ۱۹۷۸ در کالج ترینیتی در کیمبریج انگلستان برگزار شد. نسخه‌هایی نیز در سمینارهایی ارائه شده است که اولین‌شان در ترم بهار سال ۱۹۶۵-۱۹۶۶ در دانشگاه پریسون برگزار شد. تنها در سمینارهای دانشگاه پرینستون بود که فرصت یافت نام اصلی را که در پی نوشت مطرح شده‌اند اضافه کنم. در نتیجه این بخش کم‌تر از باقی مباحث از بحث و واکنش دیگران بهره گرفته است. شکی نیست که تحت تأثیر بحث‌هایی قرار گرفته‌ام که در این کنفرانس‌ها و سمینارها درباره استدلال در گرفته است. به ویژه مادلیم از استیون پتن و ران یوشیدا تشکر کنم که دستنویس را به شکل ریویزی براساس نسخه بمف آماده کرده‌اند؛ و از اروینگ بلاک که همت او به عنوان ویراستار سبب شد نسخه اولیه این اثر در آن مجموعه چاپ شود، و همچنین به خاطر این که مرا دعوت کرد تا این تفسیر را در کنفرانس لاندن به نحو عمومی‌تری مطرح کنم. متن افسان نسخه ارائه‌شده در کنفرانس لاندن، توسط افراد بسیاری در آکسفورد و جاهای دیگر منتشر شده است.

نسخه اولیه این اثر در کتاب چشم‌اندازهای فلسفه ویتگنشتاین (I. Block (ed. *Perspectives on the Philosophy of Wittgenstein*, Basil Blackwell, Oxford, 1981, xii+322pp. چاپ شده است. برای تکمیل آن نسخه از کمک‌های مالی بورس تحقیقاتی گوگنهایم، بورس تحقیقاتی مدعو کالج آل سولز آکسفورد، فرصت مطالعاتی در دانشگاه پرینستون و بنیاد ملی علم ایالات متحده آمریکا برخوردار بوده‌ام. و تکمیل نسخه مفصل‌تر کنونی نیز مرهون جایزه انجمن آمریکایی جوامع فرهیخته، مرخصی از دانشگاه پرینستون و کمک هزینه تحقیقاتی اسکار یوئینگ در دانشگاه ایندیانا است.